

Monitor de Bibliotheek op school

Landelijke analyse voortgezet onderwijs

Groei Monitor de Bibliotheek op school vo stagneert

Tussen 2014 (16 deelnemende scholen) en 2017 (71 scholen) groeide de Monitor de Bibliotheek op school – vmbo sterk, maar de groei is nu gestagneerd. In 2018 deden 65 scholen, 777 docenten en 12.437 leerlingen mee aan de Monitor. Het aantal deelnemende leerlingen is groter dan in 2017, het aantal docenten en bibliotheekmedewerkers iets kleiner.

Docenten en leerlingen over de mediatheek

In 2018 zijn leerlingen en docenten over de meeste aspecten van de mediatheek ongeveer even positief of negatief als in 2017. Leerlingen oordelen over de staat van de computers in de mediatheek iets minder positief dan in de vorige meting, docenten oordelen hierover juist positiever.

Jongere leerlingen en meisjes vinden lezen leuker

Vmbo-leerlingen uit leerjaar 1 lezen vaker en vinden het leuker om te lezen dan leerlingen uit hogere leerjaren. Leerlingen gaan in hogere leerjaren steeds minder voor hun plezier lezen en gaan ook minder naar de bibliotheek. Leerlingen in het eerste jaar lezen het liefst stripboeken, dit neemt af in de jaren daarna. In de hogere leerjaren worden tijdschriften iets vaker gelezen. De meeste tips voor leuke boeken krijgen leerlingen van hun ouders, vrienden of de docent Nederlands. In alle leerjaren van het vmbo worden het vaakst leesboeken gelezen die leerlingen thuis hebben. Het leesplezier en de leesfrequentie is bij leerlingen in de gemengde en theoretische leerweg hoger dan in de beroepsgerichte leerwegen. Meisjes vinden lezen veel leuker dan jongens, lezen iets meer en gaan vaker naar de openbare bibliotheek. Daarnaast zijn meisjes in de meeste opzichten duidelijk positiever over de mediatheek.

Toename beleid en activiteiten op scholen

Op 89 procent van de scholen in de Monitor voeren medewerkers van de openbare bibliotheek activiteiten uit. Ruim twee derde van de deelnemende scholen heeft een taalcoördinator en ruim twee derde heeft een mediatheek. Ruim de helft van de scholen kent vakoverstijgend taalbeleid en bijna een kwart heeft een mediaplan. Op al deze punten is dat meer dan vorig jaar.

Leerlingen vaker naar de openbare bibliotheek op scholen met activiteiten leesbevordering van de openbare bibliotheek

Op scholen die goed scoren op de collectie van de mediatheek en op de expertise van de mediathecarissen en de medewerker van de openbare bibliotheek, is het leesplezier van de leerlingen gemiddeld iets hoger dan op scholen die minder goed scoren. Leerlingen op scholen met een relatief hoge score op expertise, lezen bovendien iets vaker thuis een boek. Docenten op scholen met vakoverstijgend taalbeleid zijn duidelijk positiever over de mediatheek en zijn ook beter op de hoogte van de ondersteuningsmogelijkheden die de mediatheek hun biedt.

Colofon

Auteurs

DESAN Research Solutions: Jonneke Heesterbeek en Jannes Hartkamp

Met medewerking van

Kunst van Lezen: Adriaan Langendonk

In opdracht van

KB Koninklijke Bibliotheek
Nationale bibliotheek van Nederland

Lezen
STICHTING LEZEN

Deze publicatie is mogelijk gemaakt door de samenwerking van Stichting Lezen en de Koninklijke Bibliotheek binnen het leesbevorderingsprogramma Kunst van Lezen.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande toestemming van de auteurs en opdrachtgevers worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt.

Voorwoord

Sinds 2014 wordt namens Kunst van Lezen de Monitor de Bibliotheek *op School* (MdBos) in het voortgezet onderwijs uitgevoerd. De Monitor wordt, in opdracht van Kunst van Lezen (een samenwerkingsverband tussen Stichting Lezen en de Koninklijke Bibliotheek) inhoudelijk samengesteld door onderwijsbureau Sardes en technisch uitgevoerd door onderzoeksbureau DESAN Research Solutions. Via een online rapportageportal en pdf's kunnen scholen via bibliotheken landelijke en schoolspecifieke resultaten inzien. Dit biedt hun de mogelijkheid om actief en doelgericht aan de slag te gaan met leesbevordering en informatievaardigheden.

Dit rapport richt zich op een landelijke analyse van de resultaten en is door DESAN opgesteld. Aan de orde komen onder andere vergelijkingen tussen de metingen, verschillen tussen groepen leerlingen en verbanden tussen activiteiten van leesconsulenten en activiteiten van docenten.

Amsterdam, juni 2019

Jonneke Heesterbeek
Jannes Hartkamp
DESAN Research Solution

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
1. Inleiding	7
1.1 Achtergrond	7
1.2 Methode en respons	7
1.3 Verdeling van leerlingen naar leerjaar, leerweg en sector per meting	8
1.4 Leeswijzer	9
Afronding	10
Significantie.....	10
2. Ontwikkelingen	11
2.1 Ontwikkeling leerlingen: leesplezier, leesfrequentie en soort boeken	11
2.2 Ontwikkeling leerlingen: bronnen voor boeken en lezen	12
2.3 Ontwikkeling docenten: achtergrond, leesbevordering en mediatheek	14
3. Verschillen tussen groepen leerlingen	17
3.1 Leerjaar	17
3.2 Leerwegen.....	20
3.3 Geslacht	23
4. Leesconsulenten en docenten	27
4.1 Leesconsulenten/bibliotheekmedewerkers.....	27
4.2 Docenten.....	28
5. Bouwstenen en uitkomsten	31
5.1 De bouwstenen van dBos en de data van de Monitor	31
5.2 Onderlinge samenhang tussen bouwstenen.....	35
5.3 Bouwstenen en activiteiten van de docent.....	35
5.4 Bouwstenen en uitkomst: leesplezier, leesgedrag, bibliotheekbezoek en oordeel over de mediatheek van leerlingen	37

1. Inleiding

1.1 Achtergrond

Sinds 2012 wordt de Monitor de Bibliotheek *op school* - basisonderwijs uitgevoerd. In 2014 is daar de Monitor voor het voortgezet onderwijs bijgekomen, in een pilot met 16 scholen. In 2015 deden al 42 scholen mee, in 2016 64 en in 2017 71. In 2018 is dit iets gedaald, naar 65 scholen, maar deden wel meer leerlingen mee. De deelnemende scholen krijgen door middel van rapportages (digitaal en in pdf) inzicht in hun eigen resultaten, waarbij de landelijke resultaten als referentie worden getoond. Doordat de deelname in de loop der jaren een groter volume heeft bereikt, kunnen op landelijk niveau bepaalde analyses worden gedaan, bijvoorbeeld naar verschillen tussen leerjaren en verbanden tussen de activiteiten van docenten en bibliotheekmedewerkers en de antwoorden van de leerlingen.

1.2 Methode en respons

De data waarop deze landelijke analyse is gebaseerd, zijn afkomstig uit de vier metingen die DESAN Research Solutions namens Kunst van Lezen in het kader van de Monitor de Bibliotheek *op school* (MdBos) heeft uitgevoerd. De data worden verkregen via online vragenlijsten die door drie doelgroepen (leerlingen, docenten en bibliotheekmedewerkers) worden ingevuld.

De monitorcoördinatoren van bibliotheken geven in de portal van de MdBos VO op welke scholen meedoen aan de Monitor. Zij geven aan wie de leesconsulent/bibliotheekmedewerker op de school is en nodigen deze uit om 1) een vragenlijst in te vullen en 2) aan te geven welke docenten gaan deelnemen aan het onderzoek bij de desbetreffende school. De leesconsulenten/bibliotheekmedewerkers en de docenten ontvangen een uitnodiging met een link naar de voor hen bestemde vragenlijst. Vervolgens ontvangt de leerlingcoördinator een link naar de vragenlijst voor de leerlingen. De leerlingcoördinator zorgt er vervolgens voor dat (zo veel mogelijk) leerlingen uit de gekozen leerjaren de vragenlijst invullen.

Bij de pilot in 2014 is een beperkt aantal bibliotheken en scholen uitgenodigd voor deelname. Sinds 2015 is er een open aanmelding en is de deelname sterk gegroeid (Tabel 1). Van de 64 scholen die in 2016 meededen, deden 51 (80%) in 2017 weer mee. Van de 71 scholen die in 2017 meededen, deden in 2018 43 (61%) scholen weer mee.

Tabel 1 Aantal deelnemers MdBos per meting, 2014 - 2018

	2014	2015	2016	2017	2018
Deelnemende scholen	16	42	64	71	65
Leerlingen	1550	6332	10968	12376	12437
Docenten	101	363	674	837	777
Bibliotheekmedewerkers	13	36	47	59	47

De toetsing van de representativiteit van de deelnemende scholen (geven de respondenten in de Monitor samen een goed beeld van alle scholen, docenten en leerlingen?) ligt buiten het kader van deze analyse.

1.3 Verdeling van leerlingen naar leerjaar, leerweg en sector per meting

Aan de vier metingen vanaf 2015 deden steeds ongeveer even veel jongens als meisjes mee (Tabel 2).

Tabel 2 Verdeling van leerlingen naar geslacht per meting

	2015	2016	2017	2018
jongen	51%	51%	51%	52%
meisje	49%	49%	49%	48%
n (totaal)	6332	10968	12376	12437

In de eerste jaren van de Monitor kwamen de meeste deelnemers uit de eerste twee leerjaren. De vertegenwoordiging van leerjaar 3 en 4 is daarna flink toegenomen, tot 38 procent in 2018 (Tabel 3).

Tabel 3 Verdeling van leerlingen naar leerjaar per meting

	2015	2016	2017	2018
Leerjaar 1	48%	43%	36%	33%
Leerjaar 2	27%	32%	30%	29%
Leerjaar 3	18%	17%	23%	22%
Leerjaar 4	7%	7%	10%	16%
n (totaal)	6332	10968	12376	12437

De spreiding naar leerweg in 2018 is min of meer vergelijkbaar met 2017. Het aandeel leerlingen van vmbo basisberoepsgerichte en kaderberoepsgerichte leerweg is nu iets lager dan in 2017 (17% en 26%). Het aandeel vmbo-tl/mavo is sinds 2015 geleidelijk groter geworden (Tabel 4).

Tabel 4 Verdeling van leerlingen naar leerweg per meting

	2015	2016	2017	2018
praktijkonderwijs	3%	3%	2%	2%
vmbo-bb	16%	16%	17%	14%
vmbo-kb	26%	27%	26%	22%
vmbo-gl	11%	9%	8%	8%
vmbo-tl/mavo	36%	40%	42%	46%
anders (bv. havo)	8%	5%	6%	8%
n (totaal)	6332	10968	12376	12437

De regionale spreiding is de afgelopen vier jaar ongeveer gelijk gebleven. Bij vergelijking van 2017 en 2018 valt vooral de daling van deelname in Utrecht op (Tabel 5).

Tabel 5 Verdeling van leerlingen naar provincie per meting

	2015	2016	2017	2018
Drenthe	4%	7%	9%	9%
Flevoland	7%	5%	6%	7%
Friesland	3%	4%	4%	3%
Gelderland	19%	18%	10%	10%
Groningen	4%	7%	5%	6%
Limburg		2%	11%	12%
Noord-Brabant	18%	23%	23%	21%
Noord-Holland	16%	13%	14%	16%
Overijssel	8%	1%	4%	2%
Utrecht	9%	5%	5%	0%
Zeeland	1%	0%	0%	0%
Zuid-Holland	12%	12%	10%	13%
n (totaal)	6332	10968	12376	12437

1.4 Leeswijzer

In dit rapport worden data van leerlingen, docenten en leesconsulenten/bibliotheekmedewerkers geanalyseerd. In de volgende hoofdstukken worden alleen leerlingen uit leerjaar 1 tot en met 4 van het vmbo, exclusief praktijkonderwijs

meegenomen.¹ Hoofdstuk 2 geeft een overzicht van de ontwikkelingen in resultaten voor docenten en leerlingen (voor bibliotheekmedewerkers is geen vergelijking gemaakt omdat het aantal respondenten hier betrekkelijk klein is). In Hoofdstuk 3 worden voor 2018 vergelijkingen tussen groepen leerlingen gemaakt op basis van kenmerken zoals leerjaar, geslacht en leerweg. In hoofdstuk 4 wordt besproken wat er op de scholen aan beleid is rond taal, media en informatievaardigheden, over de mediatheek² en over de samenwerking met de openbare bibliotheek. Hoofdstuk 5 gaat in op verbanden tussen de gegevens van de bibliotheekmedewerkers enerzijds en de docenten en leerlingen anderzijds.

Aan het begin van elk hoofdstuk worden de resultaten van de analyses kort samengevat.

Afronding

De cijfers in dit rapport zijn ongewogen. Alle percentages zijn afgerond tot hele getallen. Dientengevolge is de som van de percentages niet altijd exact honderd. Tenzij anders vermeld, zijn respondenten die een bepaalde vraag niet hebben beantwoord ('weet niet/geen antwoord') niet meegenomen in de centering.

Significantie

In het rapport genoemde verschillen (tussen metingen of tussen groepen binnen een meting) zijn significant³, tenzij anders wordt vermeld. Significant betekent dat een verschil waarschijnlijk niet toevallig is, oftewel dat een verschil niet wordt veroorzaakt door de toevallige marges ('betrouwbaarheidsintervallen') in elke uitkomst bij een onderzoek onder een steekproef.

¹ Praktijkonderwijs (2% van de respondenten bij leerlingen) wordt buiten beschouwing gelaten vanwege het bijzondere karakter en de afwijkende opbouw in leerjaren. Opleidingen anders dan vmbo en praktijkonderwijs, zoals havo, (8% van de respondenten bij leerlingen) worden buiten beschouwing gelaten om de doelgroep van de rapportage duidelijk af te bakenen.

² Overal waar 'mediatheek' staat, wordt hiermee mediatheek/schoolbibliotheek bedoeld. In alle vragenlijsten wordt altijd gesproken van 'mediatheek/schoolbibliotheek'. Als in de rapportage de letterlijke tekst van een vraag of antwoordcategorie wordt weergegeven, wordt daarom ook 'mediatheek/schoolbibliotheek' gebruikt.

³ $p < .05$: de waarschijnlijkheid dat een gevonden verschil toevallig is, is kleiner dan 5 procent.

2. Ontwikkelingen

Zowel het leesplezier als de leesfrequentie thuis van vmbo-leerlingen is verder gedaald. Ook het percentage leerlingen dat boeken bij de openbare bibliotheek haalt is verder afgenomen. De populariteit van tijdschriften neemt sterk af. De mening van leerlingen over de mediatheek is op de meeste punten ongeveer even positief of negatief als in 2017.

2.1 Ontwikkeling leerlingen: leesplezier, leesfrequentie en soort boeken

Het leesplezier en de leesfrequentie van leerlingen in het vmbo⁴ is tussen 2017 en 2018 licht gedaald (Tabel 6).⁵

Tabel 6 Leesplezier en leesfrequentie⁶

	2015	2016	2017	2018
<u>Leesplezier</u>				
Vervelend / niet zo leuk om een boek te lezen	60%	63%	64%	67%
Best leuk / erg leuk om een boek te lezen	40%	37%	36%	33%
<u>Leesfrequentie⁷</u>				
Leest nooit thuis in een boek			47%	49%
Leest soms of vaak thuis in een boek			53%	51%

Bij de onderwerpen waarover leerlingen graag lezen (niet in een grafiek weergegeven), wordt 'humor/comedy' nu het meest genoemd (47%), iets vaker dan in 2017 (43%). 'Spanning en avontuur' volgt nu (45%), in 2017 stond dit bovenaan (52%). Het onderwerp 'films' (43%) wordt dit jaar vaker genoemd dan vorig jaar (38%). Alle andere onderwerpen werden in 2018 genoemd door minder dan 40% van de leerlingen.

In het soort boeken dat leerlingen het liefst lezen is weinig ontwikkeling zichtbaar. De populariteit van luisterboeken, leesboeken en informatieboeken is toegenomen ten opzichte van voorgaande meetjaren, maar de verandering is klein. In de populariteit van tijdschriften is al jaren een duidelijke afname zichtbaar (Grafiek 1).

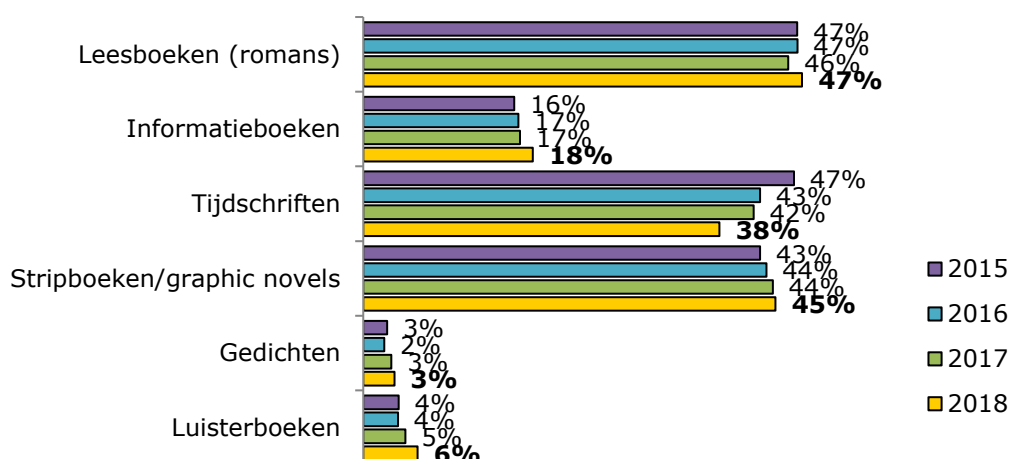
⁴ Leerjaren 1 tot en met 4, exclusief praktijkonderwijs.

⁵ Deze daling is het sterkst in leerjaar 1, zowel bij in leesplezier ('best/erg leuk om een boek te lezen' 40% in 2018 t.o.v. 44% in 2017) als bij leesfrequentie ('leest soms/vaak thuis in een boek' 62% t.o.v. 66%).

⁶ Met de pilot over 2014 worden geen vergelijkingen gemaakt vanwege de beperkte deelname en grote verschillen in achtergrondkenmerken ten opzichte van de latere metingen.

⁷ Van de leesfrequentie worden alleen data vanaf 2017 getoond, omdat de vraagstelling voor 2017 anders was.

Grafiek 1 Leesplezier en leesfrequentie

2.2 Ontwikkeling leerlingen: bronnen voor boeken en lezen

Het percentage leerlingen dat boeken bij de openbare bibliotheek haalt is tussen 2017 (36%) en 2018 (34%) opnieuw afgenomen. Verder zijn er weinig veranderingen ten opzichte van vorig jaar wat betreft hoe leerlingen aan leesboeken komen. Thuis en de openbare bibliotheek staan duidelijk bovenaan. Over de jaren neemt de mediatheek wel langzaam in belang toe (Tabel 7).

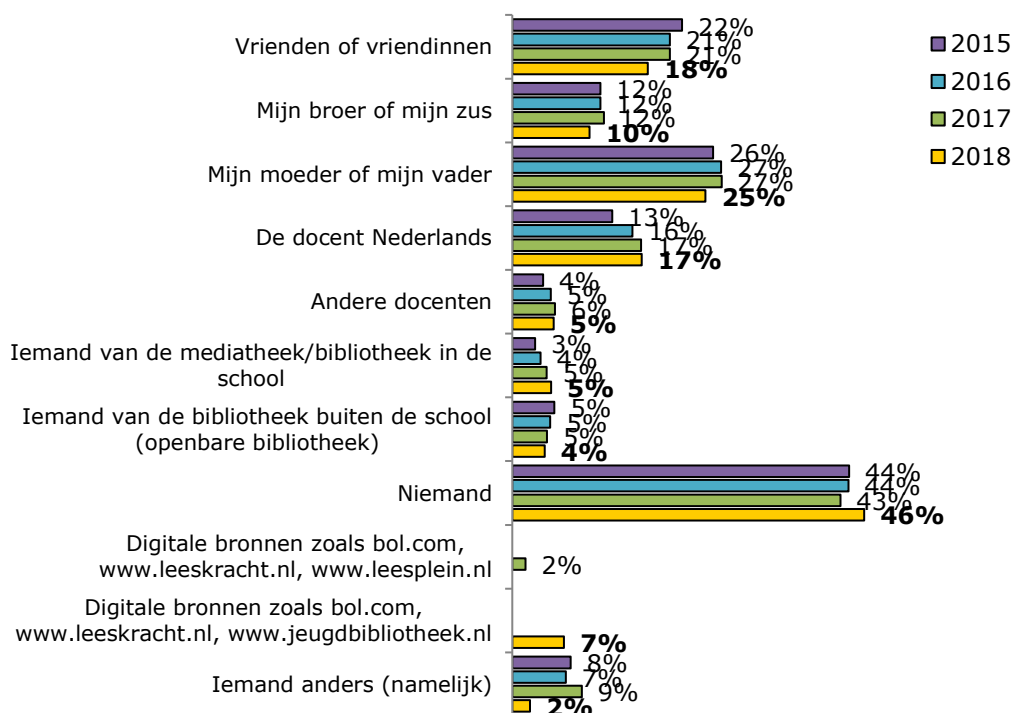
Tabel 7 'Hoe kom je aan leesboeken?'⁸

	2015	2016	2017	2018
Ik lees boeken die we thuis hebben	37%	40%	42%	42%
Ik haal boeken bij de openbare bibliotheek (buiten de school)	42%	39%	36%	34%
Ik haal boeken bij mediatheek/bibliotheek (in de school)	25%	26%	27%	28%
Ik koop boeken	24%	24%	25%	24%
Ik krijg boeken cadeau	22%	21%	23%	23%
Ik leen boeken van familie/vrienden/bekenden	16%	16%	18%	19%
Ik download e-books	9%	8%	8%	8%
Ik bestel boeken op de computer en die worden dan bezorgd bij de bibliotheek of een boekenafhaalpunt		2%	2%	2%
Ik bestel boeken op de computer en die worden dan thuis bezorgd	5%			
Ik bestel boeken op de computer en die worden dan op school bezorgd	1%	1%	1%	1%
Via de luisterbieb			1%	2%
Door ebooks te downloaden bij de bibliotheek			2%	2%
Via de website www.lezenvoordelijst.nl			1%	1%
Ergens anders vandaan	13%	13%	12%	13%

⁸ Voor bepaalde antwoordcategorieën zijn niet van alle jaren data, omdat de antwoordcategorie is aangepast/verwijderd/toegevoegd.

In 2018 lijken leerlingen minder vaak tips te krijgen voor leuke boeken. Nu zegt 46 procent van niemand tips te krijgen, tegen 43 procent in 2017. Vooral van vrienden of vriendinnen (nu 18%), broers of zussen (10%) en ouders (25%) zeggen nu minder leerlingen tips te krijgen dan in 2017. Docenten en medewerkers van de mediatheek en de openbare bibliotheek worden ongeveer even vaak als tipgever genoemd als vorig jaar, en samen duidelijk vaker dan in 2015. Digitale bronnen - waarbij de voorbeelden in de vragenlijst nu iets anders zijn dan in 2017⁹ - worden nu veel vaker genoemd (Grafiek 2).

Grafiek 2 'Wie geeft jou tips voor leuke boeken?'

Leerlingen die het leuk vinden om een boek te lezen en dat vaak doen, noemen over het algemeen meer 'tipgevers' dan leerlingen die minder graag en minder vaak lezen. 'Niemand' wordt door leerlingen die nooit lezen dan ook veel vaker genoemd (56%) dan door leerlingen die soms (37%) of vaak (36%) lezen. Anders bekeken: de groep die zegt van niemand tips te krijgen voor leuke boeken, bestaat voor een groot deel (59%) uit leerlingen die nooit voor hun plezier een boek lezen.

De mening over de mediatheek is op de meeste voorgelegde punten in 2018 ongeveer even positief als in 2017. Leerlingen zijn wel iets minder positief over de mediathecarissen/bibliothecarissen. Leerlingen geven minder vaak aan dat de mediathecaris goed helpt bij het zoeken naar leuke boeken (65%) of bij het zoeken naar informatie (64%) dan in 2017 (68% en 67%). Daarnaast geven leerlingen minder vaak aan dat de computers up-to-date zijn (61% tegen 64%) (Tabel 8).

⁹ Voor 2017 werd de optie niet aangeboden in de vragenlijst.

Tabel 8 Mening over mediatheek

	2015	2016	2017	2018
Het is een aantrekkelijke ruimte	58%	61%	55%	56%
Hij is vaak genoeg open	75%	78%	78%	79%
Er zijn voldoende leesboeken	78%	81%	79%	79%
Er zijn voldoende informatieboeken	76%	79%	79%	77%
De leesboeken spreken mij aan	46%	46%	46%	46%
De informatieboeken spreken mij aan	44%	41%	38%	38%
Makkelijk de boeken vinden die ik zoek	64%	63%	62%	61%
De mediathecaris/bibliothecaris helpt mij goed bij het zoeken naar leuke boeken	61%	66%	68%	65%
De mediathecaris/bibliothecaris helpt mij goed bij het zoeken naar informatie	63%	66%	67%	64%
Er zijn voldoende computers beschikbaar	70%	67%	70%	69%
De computers zijn up-to-date	63%	64%	64%	61%
n	3030	5823	5808	6155

2.3 Ontwikkeling docenten: achtergrond, leesbevordering en mediatheek

Onder de docenten die deelnemen aan de Monitor, vormen docenten Nederlands veruit de grootste groep (44%). Het aandeel van docenten Nederlands is iets groter dan in 2017 (41%), maar niet significant. Er is een (significante) toename te zien in het aantal docenten in een andere taal dan Nederlands, in het aantal docenten Geschiedenis/Maatschappijleer/Economie/Aardrijkskunde en in het aantal docenten Natuurkunde/Scheikunde/Biologie (Tabel 9).

Tabel 9 'Welk vak of welke vakken geeft u?'

	2015	2016	2017	2018
Nederlands	54%	48%	41%	44%
Een andere taal dan Nederlands	15%	14%	16%	22%
Geschiedenis/Maatschappijleer/Economie/Aardrijkskunde	17%	18%	18%	21%
Wiskunde	10%	13%	13%	16%
Natuurkunde/Scheikunde/Biologie	7%	10%	11%	15%
Een creatief vak (bijvoorbeeld tekenen)	6%	7%	6%	10%
Een praktijkvak	8%	7%	10%	8%
Lichamelijke opvoeding	4%	5%	9%	6%
Anders (namelijk)	21%	17%	14%	15%
n	362	673	834	776 ¹⁰

¹⁰ Als de n onder een tabel lager is dan het totaal aantal docenten in de Monitor, hebben enkele docenten de vraag niet beantwoord.

Het aantal docenten dat leerlingen verwijst naar de mediatheek (indien aanwezig) is in 2018 gestegen (61%) ten opzichte van 2017 (57%), maar dit verschil is net als andere ontwikkelingen in activiteiten van docenten niet significant (Tabel 10).

Tabel 10 Activiteiten docenten

(% minstens eens per maand)	2015	2016	2017	2018
Voorlezen aan een klas	39%	41%	42%	40%
Roman introduceren in de klas	31%	28%	27%	27%
Informatieboek introduceren in de klas	22%	24%	24%	25%
Gebruik boekencollectie	35%	32%	31%	31%
Verwijzen naar openbare bibliotheek	51%	48%	49%	51%
Verwijzen naar mediatheek	70%	63%	57%	61%
Wijzen op de mogelijkheid om via de website een boek bij de bibliotheek aan te vragen			19%	21%
n	363	673	837	777

In 2018 beschikt twee derde van de scholen over een mediatheek (66%), meer dan in 2017 (62%). De mening van docenten over de mediatheek is niet significant veranderd in het afgelopen jaar. Alleen over de computers (up-to-date of niet) zijn de docenten dit jaar significant (74%) positiever dan in 2017 (63%)¹¹ (Tabel 11).

Tabel 11 Mening docenten over mediatheek

	2015	2016	2017	2018
Gebruik van de mediatheek/schoolbibliotheek is voor mij als docent aantrekkelijk	74%	64%	64%	65%
Aantrekkelijke ruimte	70%	80%	79%	81%
Vaak genoeg open	58%	73%	71%	69%
Voldoende romans	72%	80%	82%	76%
Voldoende informatieboeken	62%	65%	71%	64%
De romans zijn geschikt voor mijn leerlingen	87%	92%	91%	87%
De informatieboeken zijn geschikt voor mijn leerlingen	83%	86%	85%	80%
Als docent krijg ik goede ondersteuning in de mediatheek/schoolbibliotheek	76%	85%	81%	80%
Mijn leerlingen krijgen goede ondersteuning bij het zoeken naar leuke boeken	76%	84%	80%	79%
Mijn leerlingen krijgen goede ondersteuning op het gebied van informatievaardigheden			72%	70%
Computers zijn up-to-date	72%	75%	63%	74%
Voldoende computers beschikbaar	54%	55%	59%	62%
n	229	450	416	453

¹¹ Bij docenten Nederlands zijn er geen significante verschillen tussen 2017 en 2018.

3. Verschillen tussen groepen leerlingen

Leerlingen in lagere leerjaren lezen meer, vinden lezen leuker en gaan vaker naar de openbare bibliotheek dan leerlingen in hogere leerjaren. De daling is het grootst tussen leerjaar 1 en leerjaar 2. Stripboeken worden het meest gelezen in het eerste leerjaar, tijdschriften in het vierde leerjaar. Tips voor leuke boeken krijgen leerlingen uit alle leerjaren het vaakst van ouders. Vanaf leerjaar 2 zegt de helft van de leerlingen van niemand tips te krijgen.

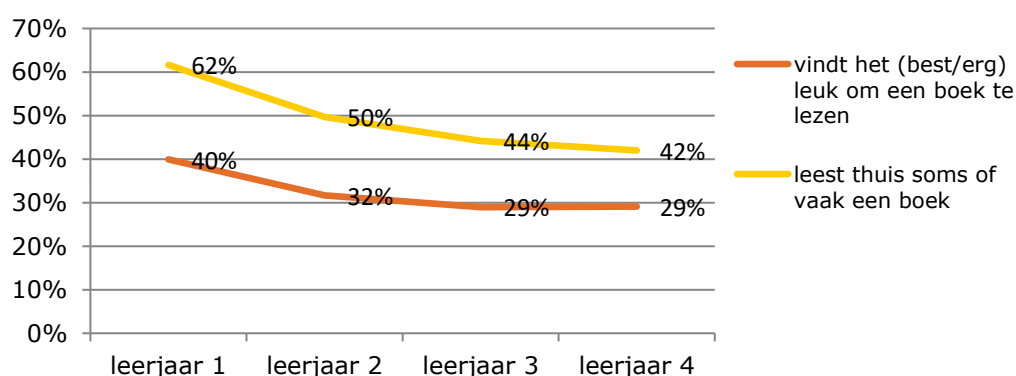
Leesplezier en leesfrequentie liggen in de theoretische en gemengde leerweg duidelijk hoger dan in de beroepsgerichte leerwegen. In de gemengde leerweg zijn leerlingen negatiever over de mediatheek dan in andere leerwegen.

Meisjes lezen meer en gaan vaker naar de openbare bibliotheek en de mediatheek dan jongens. Jongens lezen meer stripboeken en informatieboeken, meisjes meer romans en tijdschriften. Vooral van vrienden en vriendinnen krijgen meisjes vaker tips dan jongens.

3.1 Leerjaar

Het leesplezier is op het vmbo duidelijk het hoogst in de lagere leerjaren: in leerjaar 1 vindt 40 procent van de leerlingen het 'best leuk' of 'erg leuk' om een boek te lezen, in leerjaar 4 nog maar 29 procent. Terwijl van de eerstejaars bijna twee derde soms of vaak thuis een boek leest (62%), is dit onder de vierdejaars nog maar 42 procent (Grafiek 3).¹²

Grafiek 3 Leesplezier en leesfrequentie per leerjaar (vmbo)

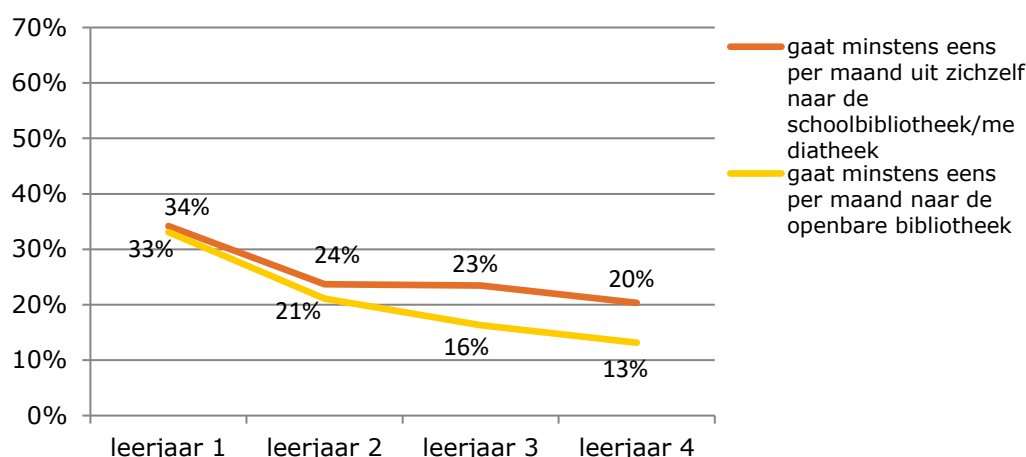

Ook het bezoek aan de openbare bibliotheek neemt sterk af in hogere leerjaren van het vmbo. Een derde van de eerstejaars (33%) bezoekt minstens één keer per maand de openbare bibliotheek en ruim een tiende van de vierdejaars (13%). Het bezoek aan

¹² Cijfers in dit hoofdstuk hebben betrekking op de data van 2018 over leerjaar 1 tot en met 4 van het vmbo, exclusief praktijkonderwijs.

de mediatheek neemt vooral tussen leerjaar 1 en 2 sterk af en daalt daarna minder sterk: wanneer een mediatheek aanwezig is, bezoekt van de eerstejaars ongeveer een derde deze minstens een keer per maand uit eigen beweging (34%), in leerjaar 2 een kwart (24%), in leerjaar 4 een vijfde (20%) (Grafiek 4).¹³

Grafiek 4 Bibliotheekbezoek per leerjaar (vmbo)¹⁴

De meeste leerlingen vinden dat de mediatheek vaak genoeg open is (79%) en dat er voldoende leesboeken (79%) en voldoende informatieboeken (77%) aanwezig zijn in de mediatheek. Deze stellingen worden daarmee het best beoordeeld.

Tabel 12 Mening over mediatheek per leerjaar (vmbo)

	1	2	3	4	TOT
Het is een aantrekkelijke ruimte	60%	54%	52%	54%	56%
Hij is vaak genoeg open	83%	80%	74%	76%	79%
Er zijn voldoende leesboeken	83%	79%	75%	75%	79%
Er zijn voldoende informatieboeken	81%	77%	71%	74%	77%
De leesboeken spreken mij aan	53%	42%	39%	43%	46%
De informatieboeken spreken mij aan	43%	38%	33%	36%	38%
Ik kan makkelijk de boeken vinden die ik zoek	66%	59%	56%	60%	61%
De mediathecaris/bibliothecaris helpt mij goed bij het zoeken naar leuke boeken	70%	64%	59%	61%	65%
De mediathecaris/bibliothecaris helpt mij goed bij het zoeken naar informatie	69%	64%	58%	58%	64%
Er zijn voldoende computers beschikbaar	76%	68%	68%	59%	69%
De computers zijn up-to-date (werken goed en zijn niet te oud)	68%	58%	56%	55%	61%
n	2042	1932	1314	867	6155

Leerlingen zijn het minst positief over de aantrekkelijkheid van deze boeken: minder dan de helft geeft aan dat de leesboeken of informatieboeken hun aanspreken (46%)

¹³ Voor de openbare bibliotheek liggen de percentages in alle leerjaren hoger dan in 2017, voor de mediatheek alleen in leerjaar 3 en 4.

¹⁴ De percentages voor bezoek aan de mediatheek van de school zijn alleen binnen de groep leerlingen (in totaal 64%) die op een school zitten met een mediatheek.

en 38%). Over alle stellingen zijn eerstejaars leerlingen positiever dan leerlingen uit hogere leerjaren, maar bij veel stellingen is men in leerjaar 4 wel iets positiever dan in leerjaar 3. Alleen over de hoeveelheid computers is men in leerjaar 4 duidelijk negatiever dan in leerjaar 3 (Tabel 12).

Leerlingen komen voornamelijk aan leesboeken doordat zij deze thuis hebben (42%). Ook halen zij vaak hun boeken bij de openbare bibliotheek (34%). Leerlingen in lagere leerjaren noemen de meeste bronnen vaker dan leerlingen in hogere leerjaren, met uitzondering van het lenen van boeken van familie/vrienden/bekenden en het downloaden van e-books (Tabel 13).

Tabel 13 'Hoe kom je aan leesboeken?' per leerjaar (vmbo)

	1	2	3	4	TOT
Ik lees boeken die we thuis hebben	47%	43%	37%	37%	42%
Ik haal boeken bij de openbare bibliotheek	43%	31%	29%	29%	34%
Ik haal boeken bij de mediatheek/bibliotheek	28%	29%	28%	27%	28%
Ik koop boeken	29%	23%	21%	20%	24%
Ik krijg boeken cadeau	29%	24%	17%	17%	23%
Ik leen boeken van familie/vrienden/bekenden	18%	18%	19%	23%	19%
Ik download e-books	6%	9%	9%	11%	8%
Ik bestel boeken en die worden dan bezorgd bij de bibliotheek of een boekenafhaalpunt	3%	2%	2%	2%	2%
Via de luisterbieb	2%	2%	2%	2%	2%
Door ebooks te downloaden bij de bibliotheek	1%	2%	2%	2%	2%
Ik bestel boeken en die worden dan op school bezorgd	1%	1%	1%	1%	1%
Via de website www.lezenvoordelijst.nl	1%	1%	1%	1%	1%
Ergens anders vandaan	10%	13%	15%	17%	13%
n	3471	3174	2566	1791	11002

Romans (47%), stripboeken (45%) en tijdschriften (38%) worden veruit het meest gelezen. Stripboeken worden in de hogere leerjaren steeds minder gelezen, voor de andere categorieën zijn de verschillen tussen leerjaren klein (Tabel 14).

Tabel 14 'Welk soort boeken lees je?' per leerjaar (vmbo)

	1	2	3	4	TOT
Leesboeken (romans)	47%	45%	49%	49%	47%
Stripboeken/graphic novels	51%	47%	39%	34%	45%
Tijdschriften	37%	39%	39%	40%	38%
Informatieboeken	18%	18%	17%	21%	18%
Luisterboeken	7%	6%	5%	6%	6%
Gedichten	4%	3%	3%	4%	3%
n	3449	3122	2483	1737	10791

Bijna alle tipgevers worden door eerstejaars vaker genoemd dan door leerlingen uit hogere leerjaren. Het percentage leerlingen dat zegt van niemand tips te krijgen ligt het hoogst in leerjaar 3 (50%). Het grootste verschil tussen leerjaren is te zien bij tips van ouders. In leerjaar 1 geeft 31 procent van de leerlingen aan tips te krijgen van ouders en in leerjaar 3 is dat 21 procent. De docent Nederlands wordt in leerjaar 4 iets vaker genoemd (19%) dan in de lagere leerjaren (Tabel 15).

Tabel 15 'Wie geeft jou tips voor leuke boeken?' per leerjaar (vmbo)

	1	2	3	4	TOT
Mijn moeder of mijn vader	31%	23%	21%	24%	25%
Vrienden of vriendinnen	21%	17%	15%	18%	18%
De docent Nederlands	17%	16%	17%	19%	17%
Mijn broer of mijn zus	13%	11%	7%	9%	10%
Andere docenten	6%	5%	5%	6%	5%
Iemand van de mediatheek/bibliotheek in de school	6%	4%	5%	6%	5%
Iemand van de bibliotheek buiten de school (openbare bibliotheek)	6%	3%	4%	4%	4%
Digitale bronnen zoals bol.com, www.leeskracht.nl, www.jeugdbibliotheek.nl	2%	2%	3%	3%	2%
Iemand anders	9%	7%	6%	5%	7%
Niemand	40%	48%	50%	48%	46%
n	3496	3213	2598	1811	11118

Van de leerlingen in leerjaar 1 zegt minder dan de helft dat hun vader of moeder soms of vaak met hen over boeken praat (44%). In de hogere leerjaren neemt dit af, tot 32 procent in het vierde leerjaar.

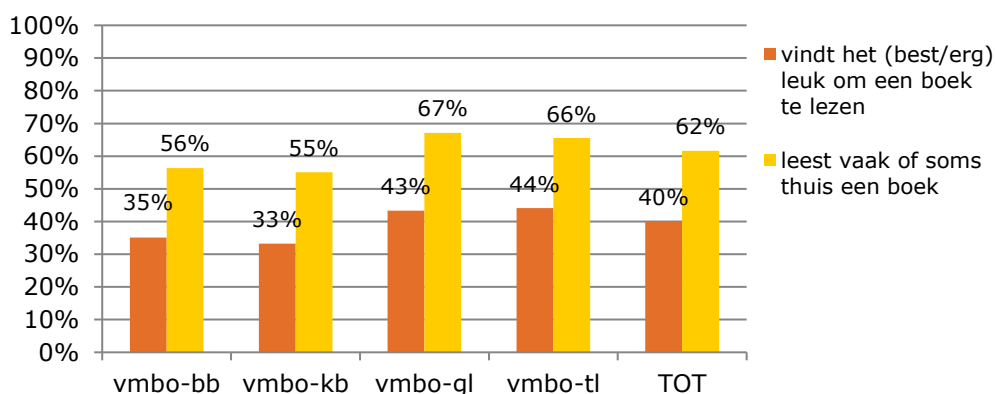
3.2 Leerwegen

In de voorgaande paragraaf zijn de verschillen tussen de leerjaren besproken. Nu kijken we naar verschillen tussen leerwegen. Daarbij betrekken we alleen de antwoorden van leerlingen uit leerjaar 1.¹⁵

Het leesplezier is onder de eerstejaars leerlingen van de theoretische leerweg (44% vindt het best/erg leuk om een boek te lezen) en de gemengde leerweg (43%) hoger dan in de kaderberoepsgerichte leerweg (33%) en basisberoepsgerichte leerweg (35%). In leesfrequentie zijn dezelfde soort verschillen te zien (Grafiek 5). Het percentage leerlingen dat vaak of soms thuis een boek leest is bij vmbo-tl/mavo (66%) en vmbo-gl (67%) duidelijk hoger dan bij vmbo-kb (55%) en vmbo-bb (56%).

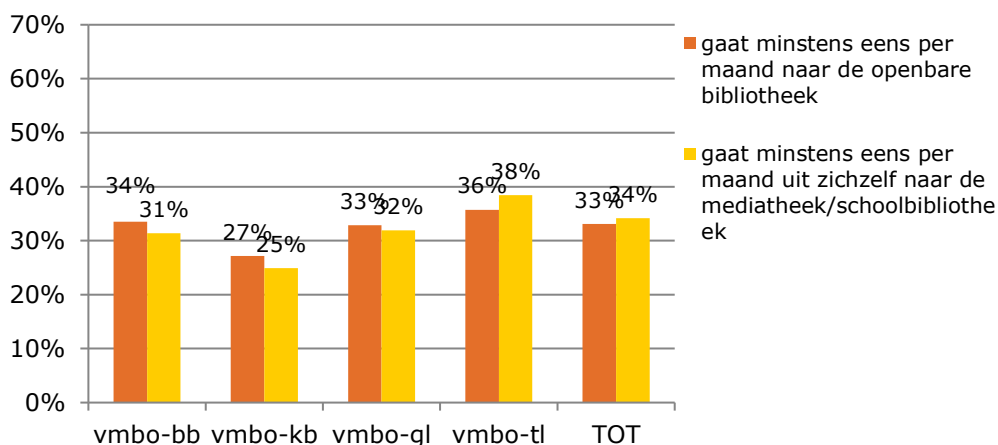
¹⁵ De verdeling over de leerjaren verschilt per leerweg. Zo zit van alle leerlingen in de theoretische leerweg/mavo 31 procent in leerjaar 1 en van de basisberoepsgerichte leerweg 36 procent. Omdat de verschillen tussen leerjaren aanzienlijk zijn (zie 3.1), zouden deze verschillen de vergelijking tussen de leerwegen verstoren als alle leerjaren werden meegenomen.

Grafiek 5 Leesplezier en leesfrequentie per leerweg (vmbo leerjaar 1)

Een derde van de vmbo-leerlingen in het eerste jaar bezoekt minstens een keer per maand de openbare bibliotheek (33%). Iets meer dan een derde van de leerlingen met een mediatheek op school, gaat hier minstens een keer per maand uit zichzelf heen (34%). Leerlingen vmbo-tl bezoeken de mediatheek vaker uit zichzelf (38%) dan leerlingen uit andere leerwegen. Leerlingen van vmbo-bb bezoeken de openbare bibliotheek (34%) en de mediatheek (31%) vaker dan leerlingen van vmbo-kb (27% en 25%) (Grafiek 6). Leerlingen van vmbo-tl beschikken veel vaker over een mediatheek (75%) dan leerlingen van vmbo-gl (62%) en vmbo-bb (57%) en vmbo-kb (55%).

Grafiek 6 Bibliotheekbezoek per leerweg (vmbo leerjaar 1)¹⁶

Over de aantrekkelijkheid van de informatieboeken (43%) en leesboeken (53%) in de mediatheek zijn leerlingen in het eerste jaar van het vmbo het minst vaak positief. Leerlingen van vmbo-gl zijn hierover een stuk minder vaak positief dan leerlingen van andere leerwegen (informatieboeken 31% en leesboeken 47%). Ook over de

¹⁶ De percentages voor bezoek aan de mediatheek van de school zijn alleen binnen de groep leerlingen (in totaal 66%) die op een school zitten met een mediatheek.

aantrekkelijkheid van de ruimte (53%) en het aantal computers dat beschikbaar is in de mediatheek (68%) zijn de leerlingen van vmbo-gl minder positief. (Tabel 16).

Tabel 16 Mening over mediatheek per leerweg (vmbo leerjaar 1)

	bb	kb	gl	tl	TOT
Aantrekkelijke ruimte	60%	56%	53%	63%	60%
Vaak genoeg open	83%	87%	85%	81%	83%
Voldoende leesboeken	80%	83%	81%	84%	83%
Voldoende informatieboeken	82%	82%	76%	82%	81%
Leesboeken spreken mij aan	57%	55%	47%	53%	53%
Informatieboeken spreken mij aan	51%	45%	31%	42%	43%
Makkelijk boeken vinden die ik zoek	61%	69%	61%	66%	66%
Media-/bibliothecaris helpt mij goed bij het zoeken naar leuke boeken	71%	68%	70%	71%	70%
Media-/bibliothecaris helpt mij goed bij het zoeken naar informatie	69%	70%	66%	70%	69%
Voldoende computers beschikbaar	75%	73%	68%	78%	76%
Computers zijn up-to-date	65%	70%	65%	69%	68%
n	299	391	159	1193	2042

Hoe leerlingen aan leesboeken komen verschilt per leerweg. Vmbo-gl leerlingen lezen vaker boeken van thuis (54%), kopen vaker boeken (35%) en krijgen vaker boeken cadeau (34%) dan leerlingen van andere leerwegen. Vmbo-tl leerlingen halen vaker boeken bij de openbare bibliotheek (48%) of de mediatheek (33%) dan leerlingen van andere leerwegen (Tabel 17).

Tabel 17 'Hoe kom je aan leesboeken?' per leerweg (vmbo leerjaar 1)

	bb	kb	gl	tl	TOT
Ik lees boeken die we thuis hebben	40%	43%	54%	49%	47%
Ik haal boeken bij de openbare bibliotheek	34%	35%	45%	48%	43%
Ik koop boeken	26%	26%	35%	30%	29%
Ik krijg boeken cadeau	23%	28%	34%	31%	29%
Ik haal boeken bij de mediatheek/bibliotheek	30%	19%	26%	33%	28%
Ik leen boeken van familie/vrienden/bekenden	16%	16%	15%	19%	18%
Ik download e-books	6%	5%	6%	7%	6%
Ik bestel boeken en die worden dan bezorgd bij de bibliotheek of een boekenafhaalpunt	2%	2%	4%	3%	3%
Via de luisterbieb	2%	3%	2%	2%	2%
Ik bestel boeken en die worden dan op school bezorgd	2%	0%	0%	1%	1%
Door ebooks te downloaden bij de bibliotheek	2%	1%	1%	1%	1%
Via de website www.lezenvoordelijst.nl	1%	1%	0%	0%	1%
Ergens anders vandaan	10%	13%	7%	8%	10%
n	592	815	293	1771	3471

Leesboeken worden het minst gelezen door leerlingen vmbo-bb (36%) en veruit het meest door leerlingen vmbo-tl (53%). Stripboeken worden het meest gelezen door leerlingen van het vmbo-gl (61% t.o.v. 50%/51%). Leerlingen vmbo-bb lezen vaker gedichten (6%) dan anderen (3%) (Tabel 18).¹⁷ Verder zijn er geen duidelijke verschillen gevonden in soorten boeken die leerlingen van verschillende leerwegen lezen.

Tabel 18 'Welk soort boeken lees je?' per leerweg (vmbo leerjaar 1)

	bb	kb	gl	tl	TOT
Stripboeken/graphic novels	51%	51%	61%	50%	51%
Leesboeken (romans)	36%	42%	50%	53%	47%
Tijdschriften	36%	39%	37%	37%	37%
Informatieboeken	20%	16%	17%	18%	18%
Luisterboeken	8%	7%	8%	6%	7%
Gedichten	6%	3%	3%	3%	4%
n	591	807	290	1761	3449

Het aantal leerlingen in het eerste jaar dat van niemand tips zegt te krijgen voor leuke boeken, is in bijna alle leerwegen rond veertig procent. Alleen bij de basisberoepsgerichte leerweg is dit 35 procent. Van ouders krijgen de leerlingen de meeste tips voor leuke boeken (31%). Leerlingen vmbo-bb krijgen vaker tips van docenten Nederlands (21%), dan de andere leerlingen (16%). Leerlingen vmbo-kb krijgen minder vaak tips van ouders (27%) dan andere leerlingen (32%-35%). Leerlingen vmbo-kb geven minder vaak aan dat zij vaak of soms met hun ouders praten over boeken (37%) dan leerlingen van vmbo-bb vmbo-tl of vmbo-gl (allen 46%).

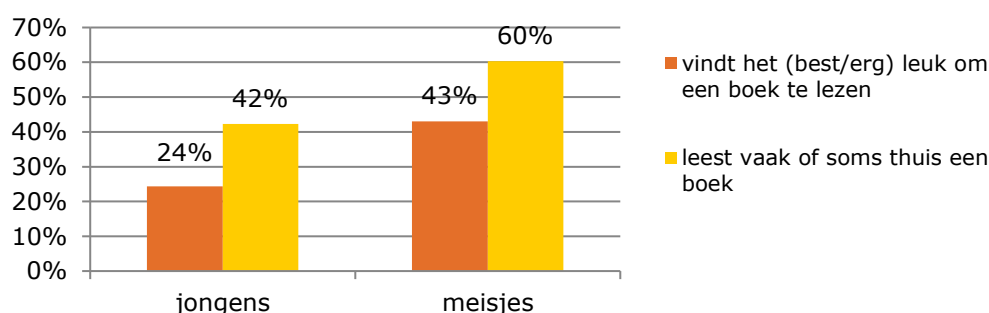
3.3 Geslacht

Voor jongens en meisjes is de verdeling over de leerjaren en leerwegen in het vmbo in deze meting ongeveer hetzelfde. We kunnen de antwoorden van jongens en meisjes in het vmbo daarom goed vergelijken zonder een bepaalde selectie op leerjaar of leerweg te hoeven maken. Meisjes vinden bijna alles dat met lezen te maken heeft leuker dan jongens.

Meisjes vinden het veel vaker leuk om een boek te lezen (43%) dan jongens (24%) en lezen ook vaker thuis een boek (60% t.o.v. 42%) (Grafiek 7).

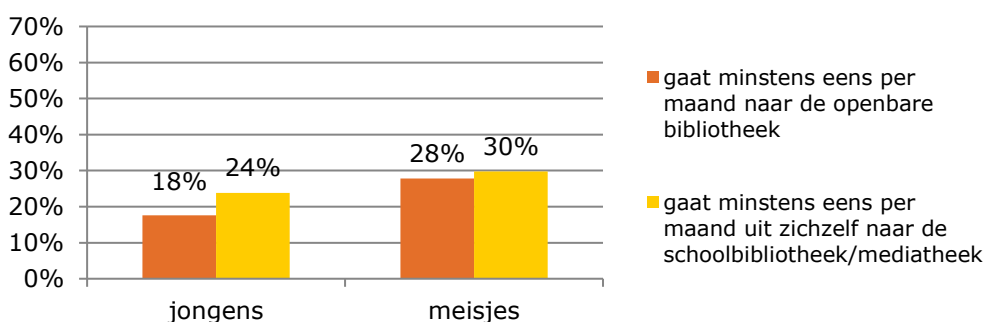
¹⁷ Dit opvallende resultaat kwam ook vorig jaar naar voren.

Grafiek 7 Leesplezier en leesfrequentie naar geslacht

Meisjes gaan vaker naar de openbare bibliotheek (28%) dan jongens (18%). Wanneer de school een eigen mediatheek/bibliotheek heeft gaan meisjes daar ook vaker heen (30% t.o.v. 24%) (Grafiek 8).

Grafiek 8 Bibliotheekbezoek naar geslacht

In de meeste opzichten zijn meisjes significant positiever over de mediatheek. Het verschil is bij aansprekende leesboeken het grootst (50% t.o.v. 41%). Jongens zijn over één punt positiever dan meisjes: jongens vinden vaker dat de mediatheek aansprekende informatieboeken heeft (41%) dan meisjes (35%) (Tabel 19).

Tabel 19 Mening over mediatheek naar geslacht

	jongens	meisjes
Aantrekkelijke ruimte	54%	57%
Vaak genoeg open	79%	79%
Voldoende leesboeken	79%	79%
Voldoende informatieboeken	76%	78%
Leesboeken spreken mij aan	41%	50%
Informatieboeken spreken mij aan	41%	35%
Makkelijk boeken vinden die ik zoek	58%	63%
Media-/bibliothecaris helpt mij goed bij het zoeken naar leuke boeken	63%	66%
Media-/bibliothecaris helpt mij goed bij het zoeken naar informatie	62%	65%
Voldoende computers beschikbaar	69%	70%
Computers zijn up-to-date	57%	64%
N	3159	2996

Bij de vraag 'Hoe kom je aan leesboeken?' antwoorden meisjes duidelijk vaker dan jongens dat zij boeken van thuis lezen (48% t.o.v. 36%), boeken lenen bij de openbare bibliotheek (41% t.o.v. 28%) en boeken kopen (30% t.o.v. 18%). Overige verschillen tussen jongens en meisjes zijn minder groot, maar over het algemeen wel significant (Tabel 20).

Tabel 20 'Hoe kom je aan leesboeken?' naar geslacht

	jongens	meisjes
Ik lees boeken die we thuis hebben	36%	48%
Ik haal boeken bij de openbare bibliotheek	28%	41%
Ik haal boeken bij de mediatheek/bibliotheek	26%	31%
Ik koop boeken	18%	30%
Ik krijg boeken cadeau	19%	27%
Ik leen boeken van familie/vrienden/bekenden	15%	23%
Ik download e-books	8%	9%
Ik bestel boeken op de computer en die worden dan bezorgd bij de bibliotheek of een boekenafhaalpunt	2%	3%
Door ebooks te downloaden bij de bibliotheek	2%	2%
Via de luisterbieb	2%	2%
Ik bestel boeken op de computer en die worden dan op school bezorgd	1%	1%
Via de website www.lezenvoordelijst.nl	1%	1%
Ergens anders vandaan, namelijk	16%	11%
n	5719	5283

Jongens lezen vaker stripboeken (60% t.o.v. 28%) en informatieboeken (23% t.o.v. 13%) dan meisjes. Meisjes lezen vaker romans (67% t.o.v. 29%) en tijdschriften (48% t.o.v. 29%) (Tabel 21).

Tabel 21 'Welk soort boeken lees je?' naar geslacht

	jongens	meisjes
leesboeken (romans)	29%	67%
stripboeken/graphic novels	60%	28%
tijdschriften	29%	48%
informatieboeken	23%	13%
luisterboeken	6%	5%
gedichten	2%	5%
n	5554	5237

Van de jongens zegt 51 procent van niemand tips te krijgen voor leuke boeken, van de meisjes 40 procent. Vooral van vrienden en vriendinnen krijgen meisjes vaker tips (27%) dan jongens (9%) (Tabel 22).

Tabel 22 'Wie geeft jou tips voor leuke boeken?' naar geslacht (vmbo)

	jongens	meisjes
Mijn moeder of mijn vader	23%	28%
Vrienden of vriendinnen	9%	27%
De docent Nederlands	17%	17%
Mijn broer of mijn zus	7%	13%
Andere docenten	6%	5%
Iemand van de mediatheek/bibliotheek in de school	4%	6%
Iemand van de bibliotheek buiten de school	3%	5%
Digitale bronnen zoals bol.com, www.leeskracht.nl, www.jeugdbibliotheek.nl	1%	3%
Niemand	51%	40%
Iemand anders, namelijk	6%	7%
n	5808	5310

4. Leesconsulenten en docenten

Op 89 procent van de van de aan de Monitor deelnemende vmbo-scholen voeren medewerkers van de openbare bibliotheek activiteiten uit. Ruim twee derde van de scholen heeft een taalcoördinator, bijna twee derde heeft een eigen mediatheek, ruim de helft vakoverstijgend taalbeleid en bijna een kwart een mediaplan. Op alle punten is dat meer dan bij de vorige meting.

Ongeveer de helft van deze docenten Nederlands leest minstens één keer per maand voor uit een boek, introduceert minstens eens per maand een aan het vak gerelateerde (jeugd)roman en gebruikt minstens maandelijks een boekencollectie in de klas. Ruim drie kwart van de docenten Nederlands vindt het gebruik van de mediatheek aantrekkelijk. Ruim twee derde van de docenten Nederlands vindt het leesvaardigheidsniveau van hun leerlingen onvoldoende. Duidelijke verschillen naar leerjaar zijn er op deze punten niet, verschillen naar het vak van de docenten wel: introduceren van een vakgerelateerde roman en verwijzen naar de openbare of schoolbibliotheek doen docenten Nederlands vaker dan andere docenten. Over de mediatheek zijn de docenten Nederlands wat minder positief dan vorig jaar, wat betreft hun activiteiten zijn er geen grote verschillen.

4.1 Leesconsulenten/bibliotheekmedewerkers

Voor 47 van de 65 deelnemende scholen in 2018 hebben de leesconsulenten/bibliotheekmedewerkers een vragenlijst ingevuld over het beleid op school rond taal, media en informatievaardigheden, over de mediatheek en over de samenwerking met de openbare bibliotheek.

Op ruim twee derde van deze scholen is een taalcoördinator aangesteld (68%, 2017: 64%), meer dan de helft kent vakoverstijgend taalbeleid (57%, 2017: 54%) en bijna een derde heeft 'een mediaplan of een schoolbreed plan voor mediawijsheid en/of aanpak 21ste-eeuwse vaardigheden?'¹⁸ (29%, 2017: 22%). De helft van de scholen maakt gebruik van wisselcollecties of een huurcollectie van de bibliotheek (51%, 2017: 68%) en 30 procent maakt gebruik van digitaal lenen (was 46%). Op ruim twee derde van de scholen is een mediatheek aanwezig (68%, 2017: 62%), met voor de helft van de gevallen een of meer mediathecarissen (47%, 2017: 46%). De mediathecarissen doen meer leesbevorderingsactiviteiten met leerlingen (79%, 2017: 71%) dan met docenten (50%; 2017: 41%) of ouders (0%, 2017: 0%). De samenwerking tussen mediathecarissen en docenten bestaat, als deze er is, vooral uit informatievoorziening

¹⁸ Verder in dit rapport aangeduid als 'mediaplan'.

van docenten (86%, 2017: 88%), advisering van individuele docenten (86%, 2017: 71%) en het samen uitvoeren van leesbevorderingsprojecten (71%, 2017: 59%).

Op 89 procent van de scholen voeren medewerkers van de openbare bibliotheek activiteiten uit (2017: 80%). Net als de mediathecarissen voeren de medewerkers van de openbare bibliotheek vaker activiteiten voor leesbevordering uit met leerlingen (98%) dan met docenten (54%) of ouders (7%) (2017: 94%, 74%, 4%). Bijna alle bibliotheekmedewerkers voorzien docenten van informatie (95%, 2017: 98%). Ruim de helft van de bibliotheekmedewerkers adviseert daarnaast individuele docenten (57%, 2017: 68%) en ruim de helft verzorgt onderdelen van de les (52%, 2017: 60%). Verder voert bijna drie kwart met de docent een leesbevorderingsproject uit (74%, 2017: 77%).

4.2 Docenten

Op de 65 scholen in de Monitor hebben in totaal 777 docenten meegedaan aan het onderzoek. De grootste groep docenten geeft les aan leerjaar 1 (36%), bijna de helft is docent Nederlands (44%) en een vijfde geeft een andere taal (21%). In totaal bestaat 16 procent van alle respondenten uit docenten Nederlands voor leerjaar 1. De antwoorden van docenten Nederlands verschillen vanzelfsprekend op enkele punten sterk van die van andere docenten. In leerjaar 1 lezen docenten Nederlands bijvoorbeeld veel vaker voor (57% minstens een keer per maand) dan andere docenten (24%) en introduceren ze vaker een aan hun vak gerelateerde (jeugd)roman (52% minstens een keer per maand t.o.v. 6%), boekencollectie (52% t.o.v. 15%) of informatieboek (26% t.o.v. 17%). In de vergelijking tussen leerjaren hieronder worden alleen de docenten Nederlands betrokken.

In totaal hebben 343 docenten Nederlands deelgenomen aan de Monitor. Ongeveer de helft van deze docenten leest minstens één keer per maand voor uit een boek (52%), introduceert minstens eens per maand een aan het vak gerelateerde (jeugd)roman (49%) of gebruikt een boekencollectie (45%). Drie kwart verwijst vmbo-leerlingen eens per maand of vaker naar de openbare bibliotheek (75%). Ook ruim drie kwart van de docenten die op een school werken met een mediatheek verwijst de leerlingen daar minstens een keer per week naar (78%). Bij geen van deze vijf punten zijn er duidelijke verschillen naar leerjaar. In 2017 (ook 343 docenten Nederlands) kwam de introductie van een (jeugd)roman (56%) en de boekencollectie (52%) wat vaker voor, verder zijn de verschillen klein.

Ruim drie kwart van de docenten Nederlands vindt het gebruik van de mediatheek aantrekkelijk (76%) en volgens bijna twee derde zijn de openingsuren voldoende (61%). Driekwart vindt dat er voldoende romans zijn (75%) en meer dan de helft vindt dat er voldoende informatieboeken zijn (57%). Volgens de meerderheid van de docenten Nederlands is de ondersteuning in de mediatheek goed, voor docenten (77%), voor leerlingen die leuke leesboeken zoeken (74%) en voor leerlingen die informatieboeken zoeken (61%). Ruim twee derde van de docenten Nederlands vindt het leesvaardigheidsniveau van hun leerlingen onvoldoende (69%). Ook bij deze meningen zijn voor de docenten Nederlands geen duidelijke verschillen gevonden

tussen leerjaren. Op alle punten zijn de docenten iets minder positief over de mediatheek dan in 2017. Het verschil is het grootst bij de openingstijden (toen volgens 68% voldoende).

Vergelijken we docenten in verschillende vakken, dan komen wel duidelijke verschillen naar voren.¹⁹ Het introduceren van een vakgerelateerde jeugdroman wordt vooral gedaan door docenten Nederlands (56%) en minder tot helemaal niet door docenten van andere vakken (24%-0%). Docenten Nederlands verwijzen hun leerlingen ook het meest door naar de openbare bibliotheek (82%) of mediatheek (84%). Doorverwijzen naar de mediatheek wordt ook door veel docenten van andere vakken regelmatig gedaan (57%-21%), doorverwijzen naar de openbare bibliotheek wordt behalve door docenten Nederlands vooral door docenten van andere talen gedaan (42%) (Tabel 23).

Tabel 23 activiteiten docenten naar vak

	Nederlands	andere taal	GMEA	WNT/bio	LO	praktijk-/creatief vak	andere
(% minstens eens per maand)							
voorlezen aan een klas	53%	42%	39%	31%	0%	17%	29%
roman introduceren in de klas	56%	24%	3%	3%	0%	0%	15%
informatieboek introduceren in de klas	24%	30%	31%	17%	4%	21%	22%
gebruik boekencollectie	49%	32%	10%	18%	4%	23%	24%
verwijzen naar openbare bibliotheek	82%	42%	35%	19%	11%	15%	52%
verwijzen naar de mediatheek/schoolbibliotheek	84%	57%	53%	32%	21%	28%	63%
n	213	84	72	72	28	53	49

Docenten Nederlands (28%) en docenten van andere talen (34%) geven vaker aan dat er onvoldoende romans zijn in de mediatheek dan andere docenten (0% - 13%). De meerderheid van alle docenten vindt dat er voldoende romans in de mediatheek zijn (76%). Daarnaast geven docenten Nederlands (17%) en docenten van andere talen (12%) ook vaker aan dat de romans niet geschikt zijn voor de leerlingen dan andere docenten (0%-6%).

Docenten Nederlands zeggen ook vaker dat ze goed op de hoogte zijn van de ondersteuningsmogelijkheden van de mediatheek (74%) dan andere docenten (44%-54%).

¹⁹ Omdat bij de docenten Nederlands geen significante verschillen tussen leerjaren naar voren kwamen, zijn bij de vergelijking tussen docenten alle leerjaren meegenomen. Wel zijn docenten die in meer dan één vak lesgeven in deze analyse buiten beschouwing gelaten.

5. Bouwstenen en uitkomsten

Op scholen met vakoverstijgend taalbeleid, is de mening van docenten over de mediatheek duidelijk positiever en zijn docenten beter op de hoogte van de ondersteuning die de mediatheek kan bieden dan op scholen zonder vakoverstijgend taalbeleid. Op scholen die relatief goed scoren op de collectie van de mediatheek en op de expertise van de mediathedarissen en de medewerker van de openbare bibliotheek, is het leesplezier van de leerlingen gemiddeld iets hoger dan op scholen die minder goed scoren. Leerlingen op scholen met een relatief hoge score op de expertise, lezen bovendien iets vaker thuis een boek. Dit blijkt uit een analyse van de data voor het vmbo van 2018 waarin de antwoorden van de leerlingen en de docenten zijn bekeken in samenhang met de antwoorden van de bibliotheekmedewerkers over het beleid en de activiteiten op schoolniveau.

5.1 De bouwstenen van dBos en de data van de Monitor

De Monitor de Bibliotheek *op school* is vooral bedoeld voor bibliotheken en scholen om de activiteiten op school en het leesgedrag en leesplezier van leerlingen in kaart te brengen en te volgen. Omdat maar een klein deel van de scholen in het voortgezet onderwijs in Nederland meedoen aan de Bibliotheek *op school* en de Monitor weinig scholen telt die *niet* met de bibliotheek aan leesbevordering werken, kunnen we geen goede vergelijking maken tussen scholen die 'meedoen' en scholen die 'niet meedoen'. Maar we kunnen wel kijken naar verschillen tussen scholen die veel doen en scholen die minder doen en naar het mogelijke effect van bepaalde activiteiten.

In het algemene model van de Bibliotheek *op school* verloopt het effect van de interventie dBos op het lezen van de leerlingen vooral via de activiteiten van de docent in de klas (Figuur 1).

Figuur 1 Algemeen interventiemodel dBos

Voor de Bibliotheek *op school* heeft Kunst van Lezen zeven samenhangende bouwstenen uitgewerkt. Deze bouwstenen worden hieronder kort beschreven, met daarbij de ideaaltypische invulling ervan. In de praktijk zijn de bouwstenen flexibel. De uitvoerende bibliotheek en de participerende school bepalen in samenspraak welke

bouwstenen ze invoeren (kolom 1), en op welke wijze ze er invulling aan geven (kolom 2).

Tabel 24 **Bouwstenen dBos**

Bouwstenen	Invulling bouwstenen
Netwerk & beleid (Samenwerking) Strategisch samenwerken met de belanghebbende partners in een leesbevorderingsnetwerk	1. Visie en doelen worden vastgelegd in de vorm van een samenwerkings- en dienstverleningsovereenkomst voor ten minste één jaar. Idealiter behelst deze een periode van minstens 3 jaar. 2. Leesbevordering staat structureel op de agenda van gemeentelijke en provinciale overleggen over educatie. 3. Er zijn lokale en provinciale overleggen met onder meer culturele en onderwijsorganisaties rond het thema leesbevordering (zogenaamde leesbevorderingsnetwerken).
Onderzoek De monitor dBos wordt gebruikt; op basis van de resultaten wordt het leesplan op- dan wel bijgesteld	De monitor dBos wordt elk jaar ingevuld door alle leerlingen en docenten van de school en door de betrokken medewerker van de bibliotheek.
Expertise (Expertise) De bibliotheek en de school zetten hun expertise in op het gebied van leesbevordering	1. de school beschikt over een vaste medewerker van de bibliotheek die minimaal 4 uur ter beschikking heeft en kennis en affiniteit heeft met de doelgroep 2. de school levert een taalcoördinator met 2 taakuren per week. 3. de school faciliteert de docenten om de in-companytraining Leesbevordering werkt te volgen
Planvorming De school werkt volgens een eenduidige doelgerichte planmatige leesbevorderingsaanpak	1. Het lees- en mediaplan wordt ingevuld volgens het format op de website www.leesplan.nl . 2. De visie, doelen en het jaarprogramma worden (mede) gebaseerd op de resultaten en inzichten uit de monitor dBos.
Collectie (Leesomgeving) Alle leerlingen hebben toegang tot een gevarieerde collectie boeken in de (school) bibliotheek	1. het aanbieden van een professionele, kwalitatief hoogstaande op de doelgroep toegesneden aantrekkelijke leesomgeving (waaronder een collectie papieren boeken). 2. een stimulerende lees- en informatieomgeving met een actuele collectie materialen zowel fysiek als digitaal.
Digitaal producten en middelen Aanbieden van digitale producten voor leerlingen en ondersteunende digitale middelen voor intermediairs	1. De boekencollectie in de schoolbibliotheek is gekoppeld aan het digitale portaal. 2. De bibliotheek laat de school en leerlingen zien welke digitale mogelijkheden voor lezen en leesbevordering er beschikbaar zijn.
Activiteiten Organiseren van jaarlijks terugkerende leesbevorderingsactiviteiten	De school besteedt op structurele wijze aandacht aan Vrij lezen en praten over boeken. Waar mogelijk worden de campagnes gebruikt om lezen ruim onder de aandacht te brengen. (Read2Me, Jonge Jury, Boekenweek voor Jongeren, Raadgedicht, etc.)

De data in de Monitor kunnen we gebruiken om te kijken in hoeverre een school voldoet aan de ideaaltypische invulling van dBos. Kunst van Lezen heeft daartoe per bouwsteen gekeken welke vragen uit de Monitor de meest geschikte indicatoren vormen, welke antwoorden het meest overeenkomen met het dBos-ideaal en waarop deze effect zouden kunnen hebben. Daarbij wordt, overeenkomstig het algemene model uit Figuur 1, de 'input' op het niveau van de school en de samenwerking met de bibliotheek onderscheiden van de 'mediërende uitkomsten' op het niveau van de docenten. De link

tussen de bouwstenen en de data van de Monitor op het niveau van de school en de bibliotheek is weergegeven in Tabel 25. De gegevens over de invulling van de bouwstenen op dit niveau zijn afkomstig uit de vragenlijst voor de bibliotheekmedewerkers (BM).

Tabel 25 **Bouwstenen dBos en data MdBos – input: schoolbeleid**

Bouwstenen	Operationalisering MdBos
Collectie	<ul style="list-style-type: none"> • BM4 Gebruik wisselcollecties • BM5 Digitaal lenen • BM15 Aantal openingsuren mediatheek per week • BM17 Aantal boeken in vaste collectie mediatheek • BM18 Voldoet aantal informatieve boeken aan de norm van tenminste 30%
Expertise	<ul style="list-style-type: none"> • BM3 Aanwezigheid taalcoördinator • BM6 Aanwezigheid mediathedarissen • BM7 Opleiding mediathedarissen • BM9 Samenwerking mediathedarissen en docenten: training geven, docenten voorzien van informatie, samen lessen voorbereiden, onderdelen van de les verzorgen, docenten adviseren, samen leesbevorderingsproject uitvoeren • BM11 Opleiding medewerker ob • BM13 Samenwerking medewerker ob en docenten: training geven, docenten voorzien van informatie, samen lessen voorbereiden, onderdelen van de les verzorgen, docenten adviseren, samen leesbevorderingsproject uitvoeren • BM14: Personele uren voor project: medewerker school en medewerker ob
Planvorming	<ul style="list-style-type: none"> • BM2 Overstijgend taalbeleid
Activiteiten school	<ul style="list-style-type: none"> • BM8 Activiteiten mediathedarissen met docenten en ouders • BM12 Activiteiten medewerkers ob met docenten en ouders

De invulling van de bouwstenen op het niveau van de school heeft volgens het model van dBos (Figuur 1) effect op de leesbevorderende activiteiten van docenten. Dit noemen we een 'mediërende variabele', omdat deze activiteiten aan de ene kant worden beïnvloed door de 'input' op het niveau van de school en aan de andere kant invloed hebben op het leesplezier en leesgedrag van de leerlingen. De activiteiten van de docent kunnen we volgen met de vragenlijst voor docenten (D) (Tabel 26).

Tabel 26 **Bouwstenen dBos en data MdBos – mediërende variabele: activiteiten docenten**

Bouwstenen	Operationalisering MdBos
Collectie docenten	<ul style="list-style-type: none"> • D11 Mediatheek aantrekkelijk voor docent • D12 Oordeel docent over mediatheek: openingsuren voldoende, voldoende romans, voldoende informatieboeken, romans geschikt voor leerlingen, informatieboeken geschikt voor leerlingen, ondersteuning docent, ondersteuning leerlingen bij zoeken naar boeken
Expertise docenten	<ul style="list-style-type: none"> • D13 Kennis ondersteuningsmogelijkheden mediatheek

Activiteiten docenten	<ul style="list-style-type: none"> • D4 Voorlezen • D5-D7 Boekintroductie jeugdroman, informatieboek, boekencollectie • D8-9 Verwijzen naar ob en website ob • D10 Verwijzen naar mediatheek
------------------------------	--

De 'uitkomstmaten' voor dBos hebben betrekking op leesvaardigheid, leesplezier, leesfrequentie en bibliotheekbezoek van de leerlingen, op basis van de vragenlijst voor leerlingen (LL) of – bij de leesvaardigheid van de leerlingen – voor de docent (Tabel 27).

Tabel 27 dBos en data MdBos – uitkomstmaten: leesfrequentie en leesplezier leerlingen

Bouwstenen	Operationalisering MdBos
Leesplezier algemeen	<ul style="list-style-type: none"> • LL5 Hoe vind je het om een boek te lezen?
Leesgedrag thuis	<ul style="list-style-type: none"> • LL6 Hoe vaak lees je thuis in een boek? • LL11 Hoe lees je het liefst: digitaal of papier
Inschatting leesvaardigheid leerlingen	<ul style="list-style-type: none"> • LK14 Leesvaardigheid leerlingen is voldoende
Bezoekfrequentie bibliotheek	<ul style="list-style-type: none"> • LL8 Ik haal boeken bij de ob • LL20 Hoe vaak ga je naar de bibliotheek buiten de school?
Bezoekfrequentie dBos bibliotheek in de school	<ul style="list-style-type: none"> • LL8 Ik haal boeken bij de mediatheek • LL21 Hoe vaak ga je naar de bibliotheek in de school?
Mening mediatheek	<ul style="list-style-type: none"> • LL23 Wat vind je van de mediatheek: voldoende open, voldoende leesboeken, voldoende informatieboeken, leesboeken aantrekkelijk, informatieboeken aantrekkelijk, makkelijk boeken vinden, goed advies mediathecaris bij boeken zoeken

Met de bouwstenen van dBos als uitgangspunt is een nadere analyse uitgevoerd op de data van de Monitor over 2018, voor leerlingen, docenten en scholen in het vmbo²¹, exclusief praktijkonderwijs. De antwoorden van de docenten van een school en de antwoorden van de bibliotheekmedewerker over die school zijn daarvoor aan elkaar gekoppeld, evenals de antwoorden van de leerlingen en de antwoorden van de bibliotheekmedewerker. De antwoorden van de docenten en van de leerlingen kunnen we zo bekijken in samenhang met de informatie die de bibliotheekmedewerker over de school en de activiteiten heeft gegeven.²² De antwoorden van leerlingen en hun docenten kunnen in de Monitor vo niet worden gekoppeld.

Om te toetsen of er verbanden zijn tussen de invulling van de bouwstenen op schoolniveau (input) en de leesbevorderende activiteiten van docenten (mediërende variabele) en leesvaardigheid, leesgedrag en leesplezier van de leerlingen

²¹ Docenten die zowel in het (reguliere) vmbo als in het praktijkonderwijs of havo lesgeven, zijn buiten de analyse gehouden.

²² Bijna alle indicatoren voor de 'input' (Tabel 25) en de mediërende variabelen (Tabel 26) zijn opgebouwd uit verschillende vragen uit de Monitor. Bij de analyse is daarom gebruik gemaakt van gestandaardiseerde scores (z-scores). Dat betekent dat een school of docent die - uitgaand van 'het ideaal' van dBos - sterk positief afwijkt van het gemiddelde in de Monitor, een hoge positieve score krijgt op deze indicator, een school of leerkracht die gemiddeld scoort een score rond 0, en een school of leerkracht die minder goed voldoet aan het ideaalbeeld dan de meeste andere een negatieve score.

(uitkomsten), is gekeken naar de correlaties tussen de indicatoren. Simpel gezegd drukt de correlatie uit in hoeverre een hoge score op de ene indicator samenhangt met een hoge score op de andere indicator.²³

5.2 Onderlinge samenhang tussen bouwstenen

De vier bouwstenen uit de input – de Collectie, Expertise, Planvorming en Activiteiten van de school – hangen voor een deel onderling positief samen, zo blijkt als we naar de scores op die bouwstenen van de 47 scholen kijken. Dat betekent dan dat scholen die relatief goed scoren op een bouwsteen, doorgaans ook relatief goed scoren op de andere. De samenhang is het sterkst tussen Collectie en Expertise. Dat is ook logisch, omdat de aanwezigheid van een mediatheek en mediathedarissen een belangrijk onderdeel vormen van deze bouwstenen (zie Tabel 25). Ook tussen Expertise en Activiteiten en tussen Expertise en Planvorming is een duidelijke positieve samenhang. Tussen Collectie en Planvorming, tussen Collectie en Activiteiten en tussen Planvorming en Activiteiten is geen duidelijke samenhang. Bij de bouwsteen Activiteiten moet worden opgemerkt dat een groot deel van de bibliotheekmedewerkers niet kon aangeven of de mediathedarissen van de school activiteiten met docenten en ouders uitvoeren.

5.3 Bouwstenen en activiteiten van de docent

Kijken we naar de relatie tussen Bouwstenen op schoolniveau en de drie indicatoren voor de activiteiten van de docenten (zie Tabel 26), *zonder rekening te houden met de leerweg, het leerjaar of het vak van de docenten*, dan is er voor alle drie een duidelijke samenhang met de Collectie, de Expertise en de Activiteiten van de school, en voor twee van de drie (Collectie van de docent en Expertise van de docent) ook met Planvorming. Anders gezegd: alleen tussen de Activiteiten van de docent en de Planvorming op school komt *geen* significante samenhang naar voren.

In onderstaande tabel zijn deze significante²⁴ verbanden groen aangegeven, met de sterkte van de correlatie in de cel (Tabel 28). De correlaties tussen Collectie en Expertise op school en Collectie en Expertise van de docent zijn duidelijk het sterkst. Maar dat kan ook nauwelijks anders: voor scholen zonder mediatheek (en dus mediathedarissen) zijn de scores op deze indicatoren voor de docent en de school per definitie minimaal of zeer laag. Voor de Activiteiten van de docent geldt dat nauwelijks, voor de Activiteiten op school veel minder en voor de Planvorming op school helemaal niet. De samenhangen met die indicatoren zijn dan ook veel minder sterk.²⁵

²³ De samenhangen tussen de variabelen wordt uitgedrukt met behulp van de statistische correlatie (R), die kan variëren van 0 tot 1. Een correlatie van 0 zou betekenen dat er geen enkele samenhang is tussen twee scores, een maximale correlatie (R = 1) dat de twee cijfers volledig samenhangen. Het ene cijfer is dan perfect te voorspellen of 'verklaren' op basis van het andere.

²⁴ Alle getoonde correlaties zijn significant: $p < .05$.

²⁵ Om deze 'automatische' verbanden te voorkomen zouden we scholen zonder mediatheek uit de analyse kunnen houden, maar dan valt een derde van de scholen af.

Tabel 28 Samenhang inputbouwstenen school – mediërende variabelen docent²⁶

mediërende variabelen (docenten)	Inputbouwstenen (schoolniveau)			
	Collectie	Expertise	Planvorming	Activiteiten
Collectie docent	.48	.55	.12	.25
Expertise docent	.49	.50	.14	.22
Activiteiten docent	.26	.33		.26

Zoals gezegd is in de hierboven beschreven en in Tabel 28 weergegeven samenhangen geen rekening gehouden met leerweg, leerjaar of vak van de docenten. Dat kan een vertekening geven, omdat voor docenten die alleen in de theoretische leerweg/mavo lesgeven, de score van de school èn van de docenten op bijvoorbeeld Expertise en Collectie hoger is dan het gemiddelde, en op Activiteiten juist lager. Docenten die alleen Nederlands geven scores op alle indicatoren voor docenten duidelijk hoger dan docenten van andere vakken. Significante verschillen naar het leerjaar waarvoor de docent de vragen heeft beantwoord zijn er niet.

Kijken we naar de correlaties tussen de scores van de docenten en de scores van hun school, *rekening houdend met leerweg, vak en leerjaar van de docenten*, dan komt grotendeels hetzelfde beeld naar voren. Grootste verschil is dat de significante samenhang van de drie indicatoren van de docenten met de Activiteiten van de school verdwijnen (Tabel 29). Ook bij deze gecontroleerde correlaties geldt overigens dat op scholen met een mediatheek de scores voor de school op met name Collectie en Expertise en de scores voor de docenten op met name Collectie en Expertise vrijwel automatisch hoger zijn dan op scholen zonder mediatheek.

Tabel 29 Samenhang inputbouwstenen school – mediërende variabelen docent, gecontroleerd naar leerweg, vak en leerjaar docent²⁷

mediërende variabelen (docenten)	Inputbouwstenen (schoolniveau)			
	Collectie	Expertise	Planvorming	Activiteiten
Collectie docent	.60	.55	.27	
Expertise docent	.51	.40	.17	
Activiteiten docent	.37	.38		

Om de abstracte correlaties uit Tabel 28 te illustreren, worden in onderstaande grafieken de resultaten van twee vragen aan de docenten die zijn opgenomen in de mediërende variabelen Collectie en Expertise vergeleken voor scholen die beter dan

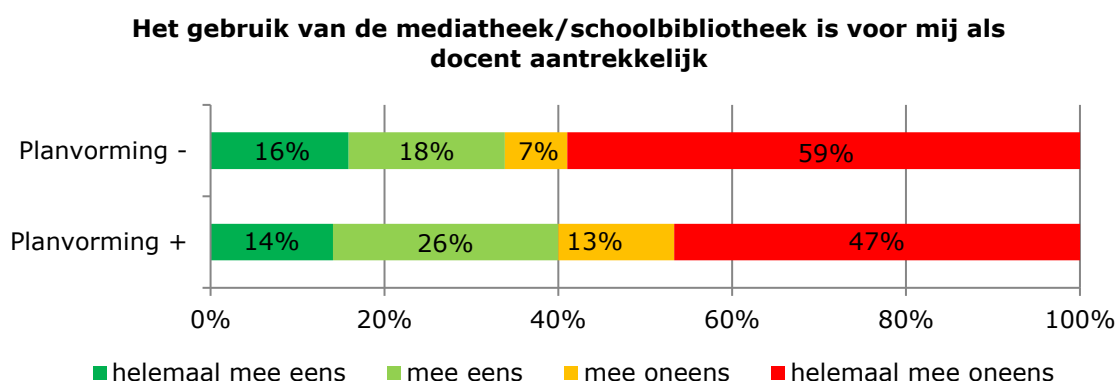
²⁶ De correlaties zijn gebaseerd op de scores van de docenten en hun school, voor de 465 docenten vmbo en 40 scholen waarvoor de antwoorden (vragenlijst docenten en vragenlijst bibliotheekmedewerker) gekoppeld konden worden.

²⁷ De correlaties zijn gebaseerd op de scores van de 163 docenten vmbo die maar in één leerweg en in één vak lesgeven en hun 35 scholen.

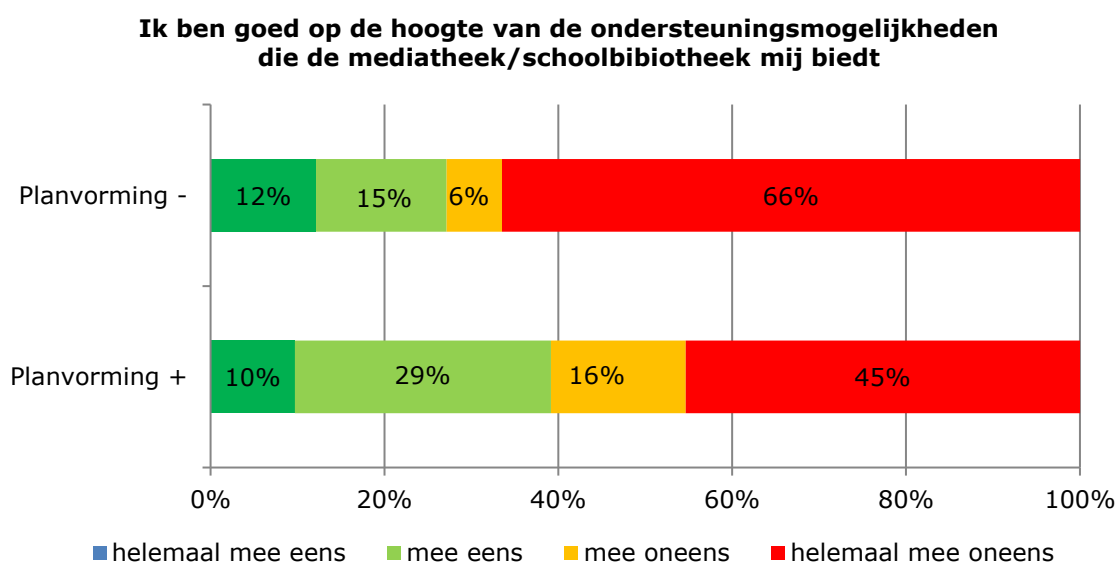
gemiddeld (+) en scholen die slechter dan gemiddeld (-) scoren op de Planvorming op hun school.

Op scholen zonder vakoverstijgend taalbeleid, die dus minder goed voldoen aan het ideaaltipe van dBos voor Planvorming, vindt 34 procent van de docenten het gebruik van de mediatheek aantrekkelijk, op scholen met vakoverstijgend taalbeleid is dat 38 procent (Grafiek 9). En op de eerste groep scholen is 27 procent van de docenten goed op de hoogte van de ondersteuningsmogelijkheden die de mediatheek biedt, op de tweede groep scholen 39 procent (Grafiek 10).

Grafiek 9 Mediatheek aantrekkelijk voor docenten naar Planvorming school

Grafiek 10 Kennis ondersteuningsmogelijkheden mediatheek voor docenten naar Planvorming school

5.4 Bouwstenen en uitkomst: leesplezier, leesgedrag, bibliotheekbezoek en oordeel over de mediatheek van leerlingen

Kijken we naar leesplezier, leesgedrag, bibliotheekbezoek en mening over de mediatheek van leerlingen in samenhang met de scores van de school op de vier inputbouwstenen, *zonder rekening te houden met geslacht, leerweg of leerjaar van de leerlingen*, dan vinden we een kleine maar significante samenhang tussen het leesplezier van leerlingen en de Collectie en de Expertise op hun school, en tussen het leesgedrag thuis en de Expertise en de Planvorming op hun school en tussen bezoek aan de ob en Planvorming.

Tussen bezoek aan de ob en Collectie, Expertise en Activiteiten op school vinden we een *negatief* verband. (Het negatieve verband met Activiteiten is significant, met Collectie en Expertise niet.) De negatieve verbanden worden verklaard door het feit dat leerlingen op scholen met een mediatheek iets *minder vaak* naar de ob gaan dan leerlingen op scholen zonder mediatheek. En scholen met een mediatheek scoren vrijwel vanzelf hoger op de drie genoemde bouwstenen (niet op de bouwsteen Planvorming).

Tabel 30 Samenhang schoolbeleid (inputbouwstenen) – leesplezier, leesgedrag, en bibliotheekbezoek (uitkomstmaten)²⁸

uitkomstmaten	inputbouwstenen			
	Collectie	Expertise	Planvorming	Activiteiten
Leesplezier algemeen	.02	.03		
Leesgedrag thuis		.04	.03	
Haalt boeken bij ob			.03	-.05
Bezoekfrequentie ob			.07	-.06
Bezoekfrequentie mediatheek	.31	.29	.15	.05

Tussen leerlingen van verschillende leerwegen en leerjaren en tussen jongens en meisjes zijn duidelijke verschillen: leerlingen in de theoretische leerweg/mavo, in lagere leerjaren en meisjes lezen liever en vaker, gaan vaker naar de ob en de mediatheek en zijn wat negatiever over de mediatheek dan leerlingen van beroepsgerichte leerwegen, hogere leerjaren en jongens (zie Hoofdstuk 3). Dat kan een vertekening geven, bijvoorbeeld omdat scholen met een theoretische leerweg ook relatief hoog scoren op Collectie.

Maar ook gecontroleerd naar *leerweg, leerjaar en geslacht van de leerlingen*, komen de verbanden naar voren die we eerder zagen, zij het soms iets zwakker (Tabel 31). We kunnen daarom voorzichtig concluderen dat het leesplezier van vmbo-leerlingen, al is het maar in zeer beperkte mate, positief samenhangt met een goede Collectie en Expertise op hun school, en het leesgedrag met de Expertise en Planvorming. Bij vakoverstijgend taalbeleid op school gaan leerlingen bovendien vaker naar de openbare bibliotheek.

²⁸ De correlaties zijn gebaseerd op de antwoorden van de vmbo-leerlingen en de scores van hun school, voor de 7975 leerlingen en 41 scholen.

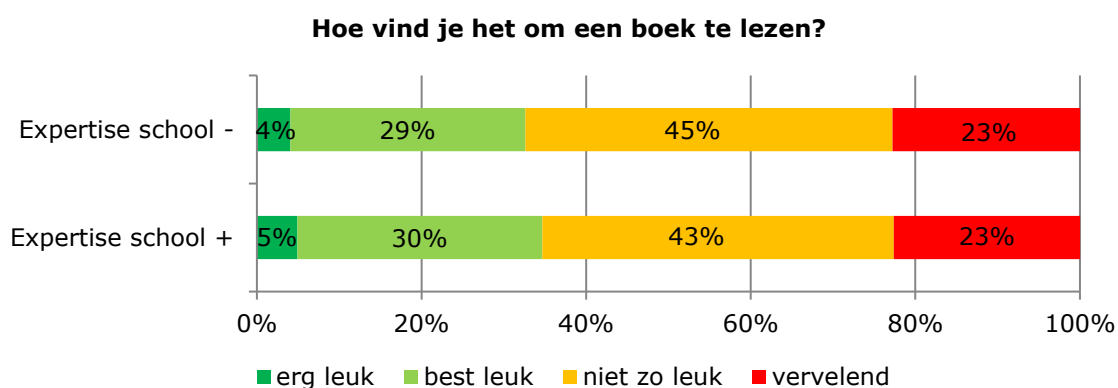
Tabel 31 Samenhang schoolbeleid (inputbouwstenen) – leesplezier, leesgedrag en bibliotheekbezoek (uitkomstmaten), gecontroleerd naar leerweg, leerjaar en geslacht leerling

uitkomstmaten	inputbouwstenen			
	Collectie	Expertise	Planvorming	Activiteiten
Leesplezier algemeen	.02	.03		
Leesgedrag thuis		.03	.02	
Haalt boeken bij ob			.02	-.03
Bezoekfrequentie ob			.07	-.05
Bezoekfrequentie mediatheek	.31	.29	.15	.08

Om de betekenis van de abstracte relaties uit Tabel 30 enigszins inzichtelijk te maken, worden in onderstaande grafieken de antwoorden van leerlingen over leesplezier en leesgedrag thuis vergeleken voor scholen die lager dan gemiddeld en scholen die hoger dan gemiddeld scoren op de bouwsteen Expertise.²⁹

Op scholen die relatief laag scoren vindt 33 procent van de vmbo-leerlingen het 'erg leuk' of 'best leuk' om een boek te lezen, op scholen die relatief hoog scoren 35 procent (Grafiek 11).

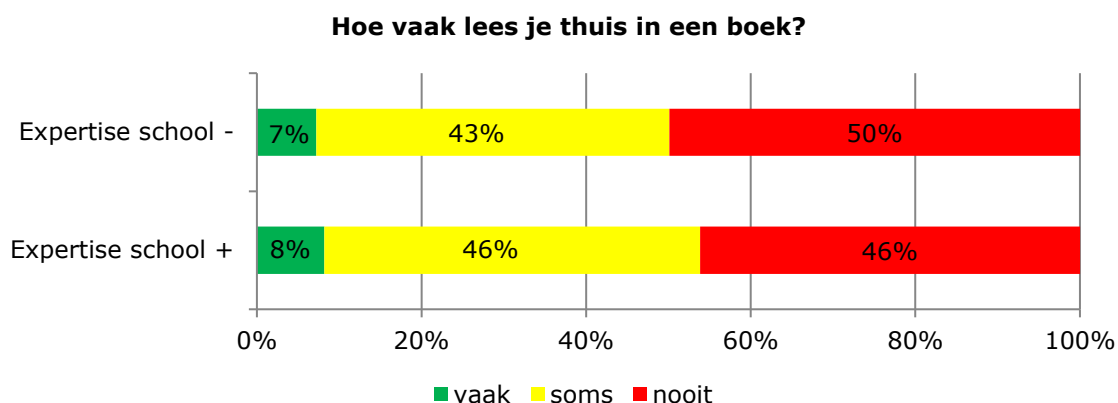
Grafiek 11 Leesplezier vmbo-leerlingen naar Expertise school

Op scholen die relatief laag scoren leest 50 procent van de vmbo-leerlingen thuis vaak of soms een boek, op scholen die relatief hoog scoren 54 procent (Grafiek 12).

²⁹ De gegevens in de grafieken zijn *niet* gecontroleerd naar leerweg, leerjaar of geslacht.

Grafiek 12 Leesgedrag thuis vmbo-leerlingen naar Expertise school

Tot slot zien we op scholen zonder vakoverstijgend taalbeleid 21 procent van de leerlingen minstens één keer per maand naar de openbare bibliotheek gaat, en op scholen met vakoverstijgend taalbeleid 26 procent (Grafiek 13).

Grafiek 13 Bezoekfrequentie ob naar Planvorming school

